

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ” โดยผู้วิจัยขอนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ”
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการความรู้ กับองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ”
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ”

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ องค์ประกอบอุปทานการท่องเที่ยว กระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้องแหล่งท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความพร้อมการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ” ผู้วิจัยแบ่งระยะออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำรงเพื่อทราบถึงสภาพปัญหา อุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ” และกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้องแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่การวิจัย 4 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาที่ค้นพบเพื่อแก้ปัญหาที่พบในระยะที่ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้บริหาร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาศ” สามารถสรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ตามลำดับไว้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำรวจเพื่อทราบถึงสภาพปัญหา อุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาศ” และกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้องแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่การวิจัย 4 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ทำการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) ปรากฏว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมา คือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.8 อายุ ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 18 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.3 รองลงมา คือ อายุ 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.6 ส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมา คือ โสด คิดเป็นร้อยละ 37.5 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมา คือ ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 28.5, ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.1 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ในช่วง 5,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา คือ มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 ส่วนใหญ่มีถิ่นอาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 43.1 รองลงมา คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.7

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.89) ด้านการบริการ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.87) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.86) ด้านการคมนาคม ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 1.20) และด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.95) ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้

($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.69) ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.79) และด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.78)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาฬ”

4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .584^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ ในทิศทางลบในระดับน้อย ($r = -.012^{**}$) และด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านการบริการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .477^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ด้านการคมนาคม ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้ด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ ในทิศทางบวกในระดับน้อย ($r = .145^{**}, .135^{**}$) และด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านการบริการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .325^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์และด้านการบริการ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการความรู้ ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ ในทิศทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความรู้พร้อมด้านการท่องเที่ยวกในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาฬ” สรุปได้ ดังนี้

5.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรต้องมีข้อมูลประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เช่น เอกสารแผ่นพับ วารสาร แผนที่แนะนำแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 51.82 รองลงมา คือ ควรปรับปรุงในส่วนของโรงแรม

ขายของ และร้านสะดวกซื้อ ต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีทักษะในการพูดกับนักท่องเที่ยว จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29.09 และร้านขายของที่ระลึกและศูนย์การค้าของแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงคือการให้บริการ ควรมีความเสมอภาคกันของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกวัยที่มาเที่ยว จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 19.09

5.2 ด้านการคมนาคม ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรสร้างสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และปลอดภัย จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 รองลงมา คือ ควรพัฒนาเส้นทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 31.16 ควรมีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆที่โดดเด่นและอ่านง่ายเพื่อความสะดวกในการเดินทาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 12.98 และควรมีฟรีค่าธรรมเนียมทุกประเภท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 10.38

5.3 ด้านข้อมูลสารสนเทศ ส่วนใหญ่เสนอว่า รัฐควรสนับสนุนอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการเสนอข้อมูลสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยว เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจกเตอร์ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 53.75 รองลงมา คือ ควรจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลประจำแหล่งท่องเที่ยว คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดทำ วัสดุทัศนียภาพนำเสนอข้อมูล/เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อที่หลากหลาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และมีการพัฒนาระบบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดย “รู้เขา รู้เรา” สร้างรูปแบบการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้สะดุดตา ดึงดูดให้เกิดความสนใจ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 13.75

5.4 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรปรับปรุงเอกสารประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเช่น นำเสนอให้กระชับและชัดเจน เสนอเป็นแผนที่ หรือรูปสัญลักษณ์ด้วยจะดีมาก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 66.35 รองลงมา คือ การประชาสัมพันธ์ควรจะมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อแนะนำลูกค้าให้เกิดความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยว และได้รู้จักความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 และควรมีจุดรับเรื่องเสนอแนะตามจุดต่างๆ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.85

5.5 ด้านการให้บริการ ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรพัฒนา เรื่องการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจ เช่น การทักทายอย่างไทย ให้ความเป็นกันเองตามความเหมาะสม จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 37.97 รองลงมา คือ การบริการของพนักงานควรสนใจหรือบริการลูกค้าที่ไปติดต่อสอบถามและควรพูดจายิ้มแย้มแจ่มใส จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้ภาคเอกชนดำเนินการค้าในลักษณะของการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีศักยภาพมาคอยให้บริการ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 และควรเพิ่มขีดความสามารถของ

ผู้ประกอบการด้านการบริการรวมทั้งทำความเข้าใจกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของผู้มาเยือนด้วย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40

5.6 ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ในองค์กรเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนางานและพัฒนาองค์กร อย่างน้อยเดือนละครั้ง จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 58.27 รองลงมา คือ ควรมีที่ปรึกษาประจำพื้นที่ในการให้คำแนะนำด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 36.22 และสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และขยายสู่ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งในเชิงนิเวศน์ มรดกโลก ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนาให้อยู่ในวงจรเดียวกัน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.51

5.7 ด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ ส่วนใหญ่เสนอว่า หน่วยงานท่องเที่ยวควรพัฒนาบุคลากร โดยการเข้าฝึกอบรมหรือเรียนรู้ในเรื่องการจัดการความรู้ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา คือ ควรนำความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับคนรอบข้าง และคนนอกองค์กร ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น BLOG เป็นต้น จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 28.18 และควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาช่วยในการจัดเก็บความรู้และการค้นหาความรู้อย่างเป็นระบบ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.81

5.8 ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ ส่วนใหญ่เสนอว่า หน่วยงานควรมีวิธีการและช่องทางการถ่ายทอดการจัดการความรู้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ วารสาร หนังสือเวียน เป็นต้น จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 39.09 รองลงมา คือ พัฒนาบุคลากร เช่น มัคคุเทศก์ ควรมีความรู้ในภาษาท้องถิ่น/พื้นบ้าน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 36.78 และควรมุ่งเน้นด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ วัฒนธรรม และความเข้าใจอันดีผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 24.13

ระยะที่ 2 เสนอแนวทางพัฒนาที่ค้นพบเพื่อแก้ปัญหาที่พบในระยะที่ 1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้บริหาร จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาศ” ปรากฏผล ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาศ”

1. ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) องค์กรประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาศ” ปรากฏ ดังนี้

1.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว ผลการสนทนากลุ่ม ควรส่งเสริมและขยายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม / อารยธรรมให้กว้างกว่านี้ เช่น กลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาศ” ขยายเป็น

วัฒนธรรมของ“ร้อยแก่น มหา กาศ” และเพิ่มมิติของการท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางการเอาใจใส่การรักษา, สุขภาพและบ้านพักการท่องเที่ยวโดยธรรมชาติ, อาหาร (Medical Care Center , Health and Resort Natural Tourism , Food) โดย หน่วยงานภาครัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องร่วมวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1.1.1 ให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเส้นทางการเดินทางเป็นภาษาสากล

1.1.2 สร้างระบบรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือเกิดความไว้วางใจต่อการท่องเที่ยว

1.1.3 ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์

1.1.4 ต้องมีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และสวยงาม

1.1.5 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยวระดับหน่วยงาน เพื่อเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวของประเทศ

1.2 ด้านการคมนาคม ผลการสนทนากลุ่ม การคมนาคมขนส่ง ถนนหนทางในจังหวัดยังไม่ได้มาตรฐาน และมีน้อย เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ในชุมชนเมืองกับชนบทยังไม่มีมาตรฐาน ดังนั้นควรเร่งขยายและปรับปรุงถนน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเส้นทางจากแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมต่อกับจังหวัด ซึ่งมีปริมาณการสัญจรเพิ่มมากขึ้น ระบบการขนส่งการเดินทางประจำแหล่งท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมมือจัดทำระบบขนส่งมวลชนขึ้นอีกทั้งจัดคู่มือการเดินทางสำหรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้ง การจัดทำราคามาตรฐานและอบรมเรื่องมารยาทในการขับรถของพนักงานขับรถที่คอยบริการนักท่องเที่ยว อีกทั้งรณรงค์การมีวินัยจราจรของประชาชนในจังหวัดในการขับขี่

1.3 ด้านข้อมูลสารสนเทศ ผลการสนทนากลุ่ม ควรพัฒนาเทคโนโลยีทางการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ/การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว อาทิ การประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยว การทำแผนที่และป้ายบอกทางที่ชัดเจน รวมถึงสื่อที่ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในแต่ละจุดพัก และจัดตั้งศูนย์การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว หรือการบริการนักท่องเที่ยวแบบครบวงจร (One Stop Service Center) ที่อยู่กระจัดกระจาย ไปยังส่วนต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อลดขั้นตอนหรือลดการสับสนของการขอใช้บริการกับหน่วยงานต่าง ๆ

1.4 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ผลการสนทนากลุ่ม กลุ่มจังหวัด

“ร้อย แก่น มหา ภาพ” ควรสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวคิดหลักภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ เป็นดินแดนแห่งการพักผ่อน และการท่องเที่ยวอารยธรรม / วัฒนธรรม / แหล่งธรรมชาติ / อาหาร / สุขภาพ และสร้างกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ” ให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น

1.5 ด้านการบริการ ผลการสนทนากลุ่ม มาตรฐานและความหลากหลายของ

สินค้าและบริการ ของที่ระลึก ควรเสริมสร้างความรู้ โดยการจูงใจให้จัดการประกวดแข่งขันระดับจังหวัดและระดับประเทศ และมีสถาบันการศึกษากำหนดมาตรฐานและหลักสูตร และหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการจัดอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว มุมมองเศรษฐกิจชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน อาทิ อาหารแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการสร้างตราสัญลักษณ์ในการรับประกันคุณภาพของที่ระลึก “ร้อย แก่น มหา ภาพ” อันจะทำให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม มุมมองสังคม-วัฒนธรรม ควรเตรียมชุมชนโดยเน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ การจัดเวทีเพื่อการฝึกอบรมให้ความรู้และสร้างความเข้าใจด้านการบริการ และการต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมทั้งควรสร้างค่านิยมความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตพื้นบ้านแบบพอเพียง ตลอดจนพัฒนาสิ่งก่อสร้างที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของชาว “ร้อย แก่น มหา ภาพ” เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้บันทึกภาพแห่งความประทับใจจากการได้มาเยือนถิ่น “ร้อย แก่น มหา ภาพ”

1.6 ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ผลการสนทนากลุ่ม ด้านสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงแรมที่พัก ที่มีมาตรฐาน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจรในจังหวัดยังไม่มีแม้แต่โรงแรมเดียว เป็นเหตุให้การท่องเที่ยวในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเข้าไปเย็นกลับ เงินทุนหมุนเวียนหรือผลประโยชน์จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจึงมีน้อย ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง น้ำประปา ยังไม่ได้มาตรฐานและเพียงพอ มุมมองด้านความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการทำลายทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจของนักท่องเที่ยว และการรองรับนักท่องเที่ยวในปริมาณมากเกินกว่าการฟื้นฟูของสิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาติ และในความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว/สิ่งแวดล้อมนี้ ต้องมีเจ้าภาพ ผู้รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาดำเนินการรักษา พักฟื้น และฟื้นฟูมุมมองด้านสิ่งแวดล้อม ควรณรงค์และขอความร่วมมือด้านการรักษาความสะอาดจากกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ริมลำคลอง อาทิ โรงงานอุตสาหกรรมและบ้านพักอาศัย รวมทั้งจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียและการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างเหมาะสม รวมถึงการปรับปรุง

ภูมิทัศน์ให้สวยงาม นอกจากนี้ภาครัฐควรกำหนดให้ “ร้อย แก่น มหา ภาพ” เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อสุขภาพและบังคับใช้อย่างจริงจัง

1.7 ข้อเสนอแนะ ผลการสนทนากลุ่ม บุคลากรศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดมีบุคลากรน้อย ต้องทำหน้าที่ทั้งสองด้าน (การท่องเที่ยวและกีฬา) ควรปรับ โครงสร้าง การบริหารจัดการและบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาใหม่, รมรณรงค์สร้างความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยไม่นำสิ่งของที่มียุคเก่าจากแหล่งท่องเที่ยวติดตัวกลับไปด้วย, กระตุ้นให้นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศหันมาสนใจลงทุนในธุรกิจโรงแรมและบริการ โดยใช้มาตรการจูงใจด้านภาษี ทั้งนี้เพื่อชักชวนให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศพักแรมในจังหวัดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สามารถพัฒนา และกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาของจังหวัดให้ดีขึ้นได้, พัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นบ้าน ของที่ระลึก และจัดตั้งจุดจำหน่ายสินค้าดังกล่าวให้กับนักท่องเที่ยว โดยขอความร่วมมือผู้ประกอบการที่นำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแวะพักเป็นจุดพัก่อน ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในจังหวัดแล้ว ยังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดด้านของที่ระลึกได้อีกด้วย

2. ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กระบวนการจัดการความรู้ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา ภาพ”

2.1 การแสวงหาและการพัฒนาความรู้ ผลการสนทนากลุ่ม เน้นการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่ม “ร้อย แก่น มหา ภาพ” อย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่หน่วยงานควรตระหนักและให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากการพัฒนาความรู้ในตัวบุคคล เป็นตัวบ่งชี้ที่จะผลักดันให้การพัฒนาทุกงานบรรลุเป้าหมาย อาทิเช่น พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน, พัฒนาบุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ด้านกฎหมายสถานประกอบการ สถานบริการ โรงแรม/ที่พัก/การให้คำปรึกษา, พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการท่องเที่ยว จากการพัฒนารายย่อยหรือรายบุคคลแล้วควรเสริมสร้างความเป็นทีมงานให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่ม “ร้อย แก่น มหา ภาพ” อย่างเป็นระบบทั้งในและนอกองค์กร เพื่อให้งานพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่ม “ร้อย แก่น มหา ภาพ” เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ ในลักษณะ การจัดการที่พื้นฐาน โรงเรียน (School Based Management) ซึ่งครอบคลุมการบริหารวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป

2.2 การจัดเก็บและการค้นหาความรู้ ผลการสนทนากลุ่ม ผู้บริหารทุกระดับขององค์กร/หน่วยงาน ต้องให้ความสำคัญในการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ เนื่องจากแนวคิดที่ว่าความรู้แม้จะมีอยู่มากมายแต่หาก ไม่มีการจัดเก็บที่ดีแล้วค้นหานำออกมาใช้อย่างเป็นระบบ ก็ไม่ต่าง

อะไรก็ตามที่ก้าวข้ามขีดจำกัดที่เพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง การจัดการองค์ความรู้จะมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ อย่างองค์ความรู้ องค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการคมนาคม ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ และด้านการให้บริการ หน่วยงานท่องเที่ยวหลายหน่วยงานก็มีระบบการจัดเก็บและเปิดให้ผู้สนใจเข้าค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลา โดยผ่านช่องทางทางการสื่อสาร ไร้พรมแดน และในส่วนขององค์กร/หน่วยงานควรสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในองค์กรมีความตระหนัก เห็นความสำคัญขององค์ความรู้และมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ในการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ทันสมัย ใหม่เสมอ ตามรูปแบบที่ถนัดและเหมาะสม

2.3 การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ ผลการสนทนากลุ่ม ขาด

งบประมาณในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน ผู้บริหารยังขาดความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้และประโยชน์ของการจัดการความรู้ที่ถูกต้อง ทำให้กระบวนการผลักดันจัดการความรู้ยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ ข้อเสนอแนะที่ควรเร่งดำเนินการ ได้แก่ ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้พอเพียงเดือนละ 1 ครั้ง, ควรจัดอบรมหลักสูตรจัดการความรู้ให้กับบุคลากรของหน่วยงานทุกระดับ, ควรส่งเสริมด้านขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่มีผลการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ที่โดดเด่น และเป็นรูปธรรม

3. ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แนวทางการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว

3.1 แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กภาพ” มีจุดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและมีความงดงาม ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แนวทางการพัฒนาความพร้อม คือ พื้นฟูสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ, พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมให้มีความสมบูรณ์พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว, ส่งเสริมและสนับสนุนวิถีชีวิตชุมชนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัฒนธรรม และสุขภาพ, ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรประจำแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว, สนับสนุนและบริการข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย

3.2 การคมนาคม ระบบขนส่งนักท่องเที่ยวภายในพื้นที่ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงแหล่งดึงดูดใจต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพแนวทางการพัฒนาความพร้อม คือ ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ประชาชน ช่วยกำกับดูแลระบบขนส่ง ระบบป้องกันและระบบรักษาความปลอดภัย สร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

3.3 ข้อมูลสารสนเทศ ควรจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กภาพ” โดยการจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัด ภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยข้อมูล เช่น 1. ข้อมูลทั่วไป 2. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 3. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 4. ที่พัก/การเดินทาง 5. เทศกาลประเพณี 6. ข้อมูลสินค้าทางเศรษฐกิจ 7. สินค้า OTOP

3.4 การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักโดยการวางแผนการดำเนินงาน การสำรวจและรวบรวมข้อมูล และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อทุกรูปแบบและติดตามประเมินผล โดยใช้เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต) ช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3.5 การบริการ กำหนดและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการบริการของสถานประกอบการและยกระดับมาตรฐานของโรงแรมที่พัก ประชาชนชาวไทย/ชาวต่างชาติได้รับบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัย ได้มาตรฐานและมีความพึงพอใจ พร้อมกันนี้ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการบริการการท่องเที่ยว

3.6 อื่น ๆ ควรสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ,ส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้ดำรงคุณค่าและความยั่งยืน ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ,และรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัด เห็นความสำคัญในการสร้างความ เป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว และสร้างความอบอุ่นให้กับผู้มาเยือนให้มีความประทับใจในความ เป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยการส่งเสริมสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เพื่อการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้านอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กภาพ” ด้านกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรที่เกี่ยวข้องแหล่งท่องเที่ยว และข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กภาพ” ผลการวิจัย ที่พบ สามารถนำมาอภิปรายผล ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตาม ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านข้อมูลสารสนเทศ,ด้านการบริการ,ด้านแหล่งท่องเที่ยว,ด้านการ คมนาคม,และด้านการ โฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะ ว่า องค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กภาพ” มีสิ่งดึงดูด

ใจของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เช่น โบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีสภาพที่สมบูรณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีข้อมูลประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจให้ศึกษา การคมนาคมในปัจจุบันเริ่มมีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเข้าถึงได้หลายทาง เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้เส้นทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกสบาย ในส่วนข้อมูลสารสนเทศ แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นมหากาฬ” โดยทางสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 3 ก็มีกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น และสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศได้ง่ายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลแนะนำสถานที่ผ่านอินเทอร์เน็ตที่เปิดบริการนักท่องเที่ยว โดยมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้บริการฟรี และหัวใจที่สำคัญของการท่องเที่ยวคือการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ เช่น โฆษณาและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่เหมาะสม บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีแผนที่บอกสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างชัดเจนคอยให้บริการ เมื่อมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ระบบการคมนาคม การสื่อสาร ระบบความปลอดภัย การจัดที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น และประตูที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว คือ การต้อนรับด้วยไมตรีจิตจากคนในท้องถิ่น ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ หม่อมหลวงคู่ย์ ชุมสาย และญิบพันพรหมโยธี (2527 : 75) ที่กล่าวว่า สินค้าและบริการทุกชนิด ที่เข้าของแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเพื่อตอบสนองอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็อุปทานที่ปรากฏในลักษณะที่เป็นนามธรรมหรือรูปธรรมสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นมา อุปทานนี้เองจะเป็นตัวการสำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินให้ทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งมีการโฆษณาทางสื่อมวลชนโดยตรงเพื่อนำรายละเอียดของผลผลิตสู่ผู้บริโภค อันได้แก่ 1) สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ของท้องถิ่นนั้น 2) ประเพณีที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่นนั้น 3) สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก 4) ที่พัก โรงแรมและห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถรับ-ส่งสนามบิน บริการนำเที่ยว และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัทมเนตร นาคพันธ์ (2547 : 76-80) ที่ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับความเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยว เพื่อท่องเที่ยวและตั้งค่ายพักแรม เลือกมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะการคมนาคมสะดวกที่พักรและสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวเห็นควรปรับปรุงมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มงวด และบริการด้วยความสุภาพ

สำหรับระดับความเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สัมพันธ์กับการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ในการก่อสร้างมากที่สุด การอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนันทนาการสัมพันธ์กับการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้รองลงมา การป้องกันผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวสัมพันธ์กับการรักษาสภาพเดิมของพื้นที่/เอกลักษณ์ท้องถิ่น และการเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมสัมพันธ์กับการรักษาสภาพเดิมของพื้นที่/เอกลักษณ์ของท้องถิ่นรอง ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเห็นว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 4 ประเภท มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับการพัฒนาเพื่อการเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาการพัฒนาเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การพัฒนาเพื่อป้องกันผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว และการพัฒนาเพื่อความสะดวกสบายในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ตามลำดับ

และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงษ์ศิลป์ สูงแจ้งราช (2551 : 67-80) ได้ศึกษาการจัดการความรู้ในหน่วยธุรกิจลูกค้าผู้ประกอบการ 2 ร้อยเอ็ด บมจ.ธนาคารกสิกรไทย พบว่า ผลการศึกษาสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถให้บริการความรู้แก่ลูกค้าทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ดีขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานด้านการบริการความรู้ทางธุรกิจแก่ลูกค้าและการบริการหลังการขาย บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานธุรกิจธนาคาร ในการพัฒนาทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมาหากมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มากขึ้น จะสามารถช่วยให้การพัฒนาทีมธุรกิจทำได้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลาในการดำเนินการสร้างองค์ความรู้การทำงาน เกิดความสามัคคีและการช่วยเหลือกันสิ่งที่ดีควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมต่อไป คือ การพัฒนาการส่งเสริมการสร้างฐานความรู้ของพนักงานในการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการขายการให้บริการแบบครบวงจร

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ และด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรของหน่วยงานแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นมหาภาพ” ได้ให้ความสนใจและความสำคัญที่นำ การจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM) เพราะการพัฒนาความรู้เป็นประโยชน์ในการสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในองค์กร ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งตัวบุคลากรและองค์กร หรือชุมชน และการแสวงหาความรู้ใหม่อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เกิดแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ยิ่งถ้าองค์กรเปิดรับความรู้และนำองค์ความรู้ที่รวบรวมมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม

สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในองค์กรไปในทิศทางที่ดี ดังนั้นแล้วการรวบรวมความรู้ เพื่อนำมาจัดเก็บเป็นฐานความรู้ จากแหล่งความรู้ภายในหรือภายนอก มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนรอบข้างอย่างสม่ำเสมอ และมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาช่วยในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ ก็จะนำองค์กรสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรบริหารจัดการความรู้แล้วถ่ายทอดการจัดการความรู้ผ่านช่องทางต่างๆตามความเหมาะสมของหน่วยงาน เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการแข่งขัน และถ่ายโอนความรู้ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายไหลเวียนทั่วทั้งหน่วยงานอย่างสมดุล ตลอดจนเป็นไปเพื่อเพิ่มความสามารถในการพัฒนาผลผลิตให้มีประสิทธิภาพอีกด้วย

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ นิทัศน์ วิเทศ (2542 : 28) ที่กล่าวว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลทำให้บุคลากรมี ค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลง อาทิ งานไร้ทักษะเปลี่ยนเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ งานซ้ำซากเปลี่ยนเป็นงานสร้างสรรค์ อำนาจของผู้บริหารเปลี่ยนเป็นอำนาจของลูกค้ำ เป็นต้น ดังนั้นความรู้ จึงเป็นสิ่งที่ควรจะต้องดำเนินการกันอย่างต่อเนื่อง และต้องได้รับการพัฒนาการกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพราะความรู้เป็นปัจจัยที่สามารถจะเชื่อม องค์กรธุรกิจให้เป็นหนึ่งเดียว ขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายและภารกิจ ได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2550 : 79) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ คือ ขั้นตอนของการพัฒนาองค์ความรู้ในลักษณะองค์รวมอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ การจัดเก็บและการค้นหาความรู้และการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยว ทั้ง 5 ด้าน กับกระบวนการจัดการความรู้ 3 ด้าน ที่ปรากฏ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับปานกลาง สาเหตุอาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและบุคลากรของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาศ” มีการนำเอากระบวนการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์จำแนกเป็นรายคู่ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า บุคลากร เจ้าหน้าที่ทุกระดับประจำแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา กาศ” ตระหนักและให้ความสำคัญนำความรู้ที่มีอยู่ทั้งจากภายในและภายนอก ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานปรับเปลี่ยนหน่วยงาน

ตนเองเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ คือ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านความรู้ เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคลากร จำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างสังคมการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ ให้แพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กร เพิ่มความสามารถในการพัฒนางานที่รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี ส่งผลถึงการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้มีศักยภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของอุปทานการท่องเที่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิตติมา คนตรง (2547 : 101-103) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นไปในเชิงบวก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า จำนวนครั้งของการท่องเที่ยว และการรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราพร ขาวสวัสดิ์ (2550 : 75-78) ที่ได้ศึกษาการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้และการค้นหาความรู้ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “มาก” ส่วนด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดเก็บความรู้ ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้และด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

และสอดคล้องกับแนวคิดของ โนนากะ (Nonaka & Takeuchi, Spring, 1996 : 185-189) ที่ได้กล่าวว่า งานต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้มาสร้างผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น ความรู้จึงเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญขององค์กร ถ้าองค์กรสามารถรวบรวมองค์ความรู้ทั้งเก่าและใหม่อย่างเป็นระบบ ถ่ายทอดและแบ่งปันระหว่างคนในองค์กรเพื่อที่จะนำไปใช้ และขยายผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อลูกค้า ผู้รับบริการ รวมทั้งต่อตนเองและหน่วยงานด้วย ก็จะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศได้ และที่สำคัญที่สุด คือการสร้างช่องทาง และเงื่อนไขให้คนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปใช้พัฒนางานของตนให้สัมฤทธิ์ผล

และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุโณทัย สิงหราช (2549 : 80-89) ที่ได้ศึกษาการจัดการความรู้ของบริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขตอุดรธานี ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1) บุคลากรบริษัท ธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขตอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขต

อุทธธานี โดยรวม และเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการกำหนดความรู้และแหล่งความรู้ ด้านการพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่ และด้านการนำความรู้ไปใช้ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือด้านการถ่ายทอดความรู้ 2) ผู้บริหารมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้น้อยกว่า พนักงานแต่เห็นด้วยด้านการนำความรู้ไปใช้มากกว่าพนักงานบุคลากรธนาคารเพศชาย มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้โดยรวม และรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาและสร้างความรู้ใหม่ และด้านการจัดเก็บความรู้ มากกว่าบุคลากรเพศหญิง บุคลากรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาและปริญญาตรี มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้โดยรวม และรายด้าน 4 ด้านคือ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการพัฒนาและสร้างความรู้ ด้านการถ่ายทอดความรู้ และด้านการจัดเก็บความรู้ มากกว่าบุคลากรที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และบุคลากรที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการนำความรู้ไปใช้มากกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ 6 – 10 ปี ($p < 0.5$) ส่วนบุคลากรที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพียงด้านการนำความรู้ไปใช้ มากกว่าบุคลากรที่มีประสบการณ์ 6 – 10 ปี สำหรับบุคลากรที่มีสถานภาพ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของบริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานเขตอุทธธานี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p > 0.5$)

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา ภาพ” ควรตระหนักและเห็นความสำคัญ จากผลการวิจัยที่ค้นพบ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจกำหนดนโยบายวางแผนปรับปรุงพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนมีความพึงพอใจมากที่สุด โดยผู้วิจัยเสนอแนะผลที่ค้นพบเพื่อนำไปใช้ และเสนอแนะให้หน่วยงานการท่องเที่ยวศึกษาต่อยอดเพื่อหาความรู้ใหม่ในข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยเสนอแนะการนำผลการวิจัยเพื่อไปใช้ในการพัฒนาการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่น มหา ภาพ” ดังนี้

1.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างกลยุทธ์เสนอข้อมูลประวัติความเป็นมาของสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา เช่น เอกสารแผ่นพับ วารสาร แผนที่แนะนำ

แหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงในส่วน of ร้านขายของ และร้านสะดวกซื้อ ต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีทักษะในการพูดกับนักท่องเที่ยว และร้านขายของที่ระลึกและศูนย์การค้าของแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงคือการให้บริการ ควรมีความเสมอภาคกันของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกวัยที่มาเที่ยว

1.2 ด้านการคมนาคม ควรสร้างสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และปลอดภัย ควรพัฒนาเส้นทางเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว ควรมีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ที่โดดเด่นและอ่านง่ายเพื่อความสะดวกในการเดินทาง และควรฟรีค่าธรรมเนียมทุกประเภท

1.3 ด้านข้อมูลสารสนเทศ รัฐควรสนับสนุนอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการเสนอข้อมูลสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยว เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ จัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลประจำแหล่งท่องเที่ยว คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดทำวีดีทัศน์ นำเสนอข้อมูล/เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อที่หลากหลาย และมีการพัฒนาระบบข้อมูลด้านการท่องเที่ยวโดย “รู้เขา รู้เรา” สร้างรูปแบบการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้สะดุดตา ดึงดูดให้เกิดความสนใจ

1.4 ด้านการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ควรปรับปรุงเอกสารประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น นำเสนอให้กระชับและชัดเจน เสนอเป็นแผนที่ หรือรูปสัญลักษณ์ด้วยจะดีมาก การประชาสัมพันธ์ควรมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อแนะนำลูกค้าให้เกิดความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยว และได้รู้จักความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และควรมีจุดรับเรื่องเสนอแนะตามจุดต่างๆ เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น

1.5 ด้านการให้บริการ ควรพัฒนาเรื่องการต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจ เช่น การทักทายอย่างไทย ให้ความเป็นกันเองตามความเหมาะสม การบริการของพนักงานควรสนใจหรือบริการลูกค้าที่ไปติดต่อสอบถามและควรพูดจาขี้มยิ้มแจ่มใส ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้ภาคเอกชนดำเนินการค้าในลักษณะของการส่งออกและนำเข้าสินค้าที่มีศักยภาพมากคอยให้บริการ และควรเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการด้านการบริการรวมทั้งทำความเข้าใจกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของผู้มาเยือนด้วย

1.6 ด้านการแสวงหาและการพัฒนาความรู้ พัฒนาศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวให้หลากหลาย ด้วยการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ในองค์กรเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาและพัฒนาองค์กร อย่างน้อย เดือนละครั้ง ควรมีที่ปรึกษาประจำพื้นที่ในการให้คำแนะนำด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด และสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกันในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และขยายสู่ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งในเชิงนิเวศน์ มรดกโลก ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนา ให้อยู่ในวงจรเดียวกัน

1.7 ด้านการจัดเก็บและการค้นหาความรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาบุคลากร โดยการเข้าฝึกอบรมหรือเรียนรู้ในเรื่องการจัดการความรู้ ควรนำความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ ไปแลกเปลี่ยนกับคนรอบข้าง และคนนอกองค์กร ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น BLOG เป็นต้น และควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาช่วยในการจัดเก็บความรู้และการค้นหาความรู้อย่างเป็นระบบ

1.8 ด้านการถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์ความรู้ หน่วยงานควรมีวิธีการและช่องทางการถ่ายทอดการจัดการความรู้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ วารสาร หนังสือเวียน เป็นต้น พัฒนาบุคลากร เช่น มัคคุเทศก์ ในเรื่อง ความรู้ในภาษาท้องถิ่น/พื้นบ้าน และควรมุ่งเน้นด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ วัฒนธรรม และความเข้าใจอันดีผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยยึดหลักความคุ้มค่า โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน และควรรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยไม่จำกัด เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และถิ่นที่อยู่เท่า่นั้น ควรเปิดกว้างให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนา การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ”

2.2 ปัจจัยและกระบวนการพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ”

2.3 กลยุทธ์การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.4 กลยุทธ์การตลาดเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ”

2.5 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ”